

sygn. akt VII U 1271/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

23 lutego 2023 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w następującym składzie:

Przewodniczący SSO Małgorzata Kosicka

po rozpoznaniu 23 lutego 2023 r. na posiedzeniu niejawnym w Warszawie

odwołania M. K. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W.

z 21 września 2022 r., znak (...)

o rekompensatę

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje M. K. (1) prawo do rekompensaty od sierpnia 2022 r.

Sygn. akt VII U 1271/22

UZASADNIENIE

M. K. (1) 15 listopada 2022 r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z 21 września 2022 r., znak (...) o odmowie przyznania rekompensaty za pracę w szczególnych warunkach. Odwołujący wskazał, że pracował jako kierowca (...) od 5 listopada 1979 r. do 31 marca 2000 r. (odwołanie z 15 listopada 2022 r. – k. 3 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu stanowiska, organ rentowy wskazał, że odwołujący się nie wykazał 15 lat pracy w szczególnych warunkach do 31 grudnia 2008 r. Organ rentowy nie uwzględnił do tego stażu okresu od 5 listopada 1979 r. do 2 lutego 2000 r. udokumentowanego świadectwem wykonywania prac w szczególnych warunkach z 31 marca 2000 r. wystawionym przez (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W., ponieważ w świadectwie tym nie wskazano wykazu, działu i pozycji wskazanego wyżej rozporządzenia, a ponadto błędnie wskazano wykaz, dział, pozycję i punkt załącznika nr 1 do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31 marca 1998 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnych charakterze oraz niedokładnie wskazano stanowisko pracy. Stanowisko kierowca samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony (w świadectwie wskazano kierowca samochodu ciężarowego powyżej 3,5 t) znajduje się w wykazie A, dział VIII, poz. 2 pkt 1, natomiast w świadectwie wskazano wykaz A, dział VIII, pkt 2 (odpowiedź na odwołanie z 9 grudnia 2022 r. – k. 4 a.s.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

M. K. (1), ur. (...), w okresie od 5 listopada 1979 r. do 31 marca 2000 r. zatrudniony był w (...) sp. z o.o. w W. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy. Ubezpieczony na co dzień kierował samochodami ciężarowymi powyżej 3,5 tony S., (...), I. i (...). W okresie od 20 czerwca 1990 r. do 13 lipca 1990 r. oraz od 16 sierpnia 1990 r. do

12 października 1990 r. i od 1 lipca 1991 r. do 27 lipca 1991 r. korzystał z urlopu bezpłatnego (świadcstwo pracy z 31 marca 2000 r. – k. 15 a.s., akta osobowe M. K. (1)).

(...) sp. z o.o. 31 marca 2000 r. wystawił M. K. (1) świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach zaświadcujące, że był on zatrudniony od 5 listopada 1979 r. do 31 marca 2000 r. i w tym okresie od 5 listopada 1979 r. do 2 lutego 2000 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 t wymienionym w wykazie A. Dz. VIII Transport pkt 2 stanowiącym załącznik nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (świadcstwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 31 marca 2000 r. – akta osobowe M. K. (1)).

M. K. (1) 3 sierpnia 2022 r. złożył wniosek o przyznanie emerytury i rekompensaty, załączając kopię świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach w (...) sp. z o.o. (wniosek – k. 1-5 a.r.). Decyzją z 21 września 2022 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W. przyznał odwołującemu prawo do emerytury od 6 września 2022 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego (decyzja ZUS z 21 września 2022 r. – k. 19). 21 września 2021 r. ZUS wydał również decyzję, w której odmówił M. K. (1) prawa do rekompensaty z uwagi na nieudowodnienie 15 lat pracy w szczególnych warunkach do 1 stycznia 2009 r. (decyzja ZUS z 21 września 2022 r. – k. 25).

Stan faktyczny sprawy sąd ustalił w oparciu o dokumentację zawartą w aktach sądowych, dokumentację znajdującą się w aktach rentowych ubezpieczonego i jego aktach osobowych. W ocenie sądu wymienione wyżej dowody były wiarygodne, spójne i wartościowe, co pozwoliło na ustalenie faktów w sposób nie budzący wątpliwości. Poszczególne dowody nie były kwestionowane przez strony postępowania, nie budziły zastrzeżeń co do ich wiarygodności. Dowody zawierały spójne informacje na temat okoliczności faktycznych istotnych dla sprawy.

W ocenie sądu zgromadzony materiał dowodowy był wystarczający do wydania orzeczenia.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie M. K. (1) zasługiwało na uwzględnienie.

Regulacja dotycząca rekompensaty z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych, o którą ubiegał się M. K. (1), została wprowadzona do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r., poz. 1340). Art. 2 pkt 5 tej ustawy zawiera definicję rekompensaty rozumianej jako odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Z kolei warunki jej przyznawania oraz sposób jej obliczenia określają art. 21 – 23 zamieszczone w Rozdziale III (...). Art. 23 stanowi, że ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę oraz, że przyznawana jest ona w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W art. 21 ust. 1 ustawy wskazano natomiast, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Z art. 21 ust. 2 ustawy wynika zaś, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Celem rekompensaty, o której mowa w cytowanych przepisach, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego.

Wskazywane art. 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty: 1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej, 2) osiągnięcie okresu pracy w

szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszącego co najmniej 15 lat. Z kolei w art. 21 ust. 2 tej ustawy została zawarta przesłanka negatywna, którą stanowi nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Może ona budzić wątpliwości, gdyż literalna wykładnia tego wyrwanego z kontekstu normatywnego przepisu może prowadzić do wniosku, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie tym osobom, które nie nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z FUS. Skoro jednak, zgodnie z art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, a zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r., to warunek sformułowany w art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na pracę w warunkach szczególnych, obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Nabycie prawa do takiego tylko świadczenia stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa do rekompensaty. Natomiast nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 5.05.2017 r., III AUa 2047/16, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 14.12.2015 r., III AUa 1070/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 22.09.2017 r., III AUa 529/16).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpatrywanej sprawy należy wskazać, że nie zachodzi negatywna przesłanka przyznania M. K. (1) prawa do rekompensaty. Ubezpieczony nie miał przyznanego prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na pracę w warunkach szczególnych. Decyzją z 21 września 2022 r. przyznano mu prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym.

Wobec powyższego, celem ustalenia, czy ubezpieczonemu przysługuje prawo do rekompensaty należało zbadać spełnienie przesłanek pozytywnych, o których była mowa. Analiza cytowanych przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, prowadzi do wniosku, że prawo do rekompensaty mają osoby urodzone po 1948 r., które przed 1 stycznia 2009 r. wykonywały przez co najmniej 15 lat pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Podobnie jak przy ustalaniu tego okresu na potrzeby przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym, tak przy ustalaniu prawa do rekompensaty będą uwzględnione tylko okresy, w których praca była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Zdaniem sądu, M. K. (1) spełnił przesłanki pozytywne konieczne do tego, by uzyskać prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Ubezpieczony nie nabył prawa do emerytury pomostowej i legitymuje się okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych, przypadającym przed 1 stycznia 2009 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r., Nr 8, poz. 43) – zwane dalej rozporządzeniem w sprawie wieku emerytalnego, do którego należy się odwołać na podstawie art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wskazuje w § 2 ust. 1, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W przypadku ubezpieczonego, któremu ZUS nie uwzględnił do stażu pracy w warunkach szczególnych żadnego okresu zatrudnienia, należało uwzględnić okres pracy od 5 listopada 1979 r. do 2 lutego 2000 r. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony.

Według organu rentowego okresu tego nie można było uwzględnić, ponieważ w świadectwie tym nie wskazano wykazu, działu i pozycji wskazanego rozporządzenia, a ponadto błędnie wskazano wykaz, dział, pozycję i punkt załącznika nr 1 do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz niedokładnie wskazano stanowisko pracy.

Odnosząc się do wskazanej okoliczności należy podnieść, że w sprawie o prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na wykonywanie pracy szczególnych warunkach – analogicznie w sprawie o prawo do rekompensaty - należy ustalić faktyczny rodzaj i zakres powierzonych do wykonywania czynności (obowiązków) pracowniczych i to one podlegają każdorazowo ocenie, a nie rodzaj stanowiska, jaki w dokumentach podał pracodawca. Ponadto, choć wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze powinno być stwierdzone przez pracodawcę w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze lub w świadectwie pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 r., II UKN 417/97 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 2001 r., II UKN 598/00), to dokumenty te podlegają każdorazowo weryfikacji. Wynika to z tego, że są to dokumenty prywatne w rozumieniu art. 245 k.p.c. i nie stanowią dowodu tego co zostało w nim odnotowane. Taki walor mają wyłącznie dokumenty urzędowe, do których w myśl stosowanego a contrario art. 244 § 1 k.p.c. nie zalicza się świadectwa pracy, skoro nie zostało sporządzone przez organy władzy publicznej ani inne organy państwowe (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 17 grudnia 2013 r., III AUa 783/13, Lex nr 1409118). To zatem oznacza, że nawet jeśli pracodawca ww. dokument pracownikowi wystawił, to i tak podlega on kontroli ZUS i sądu i nie oznacza automatycznie, że praca w danym okresie była wykonywana w warunkach szczególnych. Z drugiej zaś strony, brak takiego dokumentu bądź jego wadliwość nie przesądza o tym, że praca nie była wykonywana w warunkach szczególnych. Kwestia ta każdorazowo podlega badaniu przy uwzględnieniu tego, jakie czynności i rodzaj prac faktycznie wykonywał wnioskodawca i co ważne, w razie wszczęcia postępowania sądowego, toczącego się wskutek odwołania ubezpieczonego od odmownej decyzji organu rentowego w sprawie przyznania uprawnień do emerytury w wieku obniżonym (także w sprawie o rekompensatę), dopuszczalne jest przeprowadzanie wszelkich dowodów dla wykazania okoliczności, mających wpływ na prawo do świadczenia. Wynika to z tego, że w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być udawadniane wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego, a nie tylko świadectwem pracy w warunkach szczególnych.

W rozpatrywanej sprawie z przeprowadzonych przez sąd dowodów jednoznacznie wynika, że M. K. (1) w spornym okresie od 5 listopada 1979 r. do 2 lutego 2000 r. pracował w (...) sp. z o.o. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony, a praca ta była przez niego wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Dokumenty znajdujące się w aktach osobowych ubezpieczonego dają spójny obraz przebiegu zatrudnienia.

Praca, o której mowa w okresie od 5 listopada 1979 r. do 2 lutego 2000 r. znajduje się w wykazie A, dziale VIII, poz. 2 pkt 1 wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie prac stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Z powyższych względów sąd uznał sporny okres zatrudnienia ubezpieczonego jako okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Zatrudnienie to trwało od 5 listopada 1979 r. do 2 lutego 2000 r., z przerwą na urlop bezpłatny od 20 czerwca 1990 r. do 13 lipca 1990 r. oraz od 16 sierpnia 1990 r. do 12 października 1990 r. i od 1 do 27 lipca 1991 r. i okres ten był na tyle długi, by przyjąć, że M. K. (2) legitymuje się okresem pracy w warunkach szczególnych ponad 15 lat, a więc więcej niż minimalny próg, o którym mowa w art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

W tych okolicznościach należało stwierdzić, że ubezpieczony spełnia przesłanki do uzyskania dochodzonego od organu rentowego prawa do rekompensaty. Sąd wobec powyższego zmienił zaskarżoną decyzję na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w ten sposób, że przyznał odwołującemu prawo do rekompensaty od sierpnia 2022 r. z tytułu pracy w warunkach szczególnych na podstawie art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych.